

דיני ממונות בשלשה

פרק ראשון סנהדרין ג.

עין משפט נר מצוה

בג א מ"י פ"ג מהלכות
זקוק ממון הלכה ז'
ופ"ה מהל' סנהדרין הל' ט'
סנה עין סו זו נו"ע
ח"מ סימן א ספק פ:

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד יהיה
לכם ומה טעם אמרו דיני
ממונות לא בעו דרישה
וחקירה כדי שלא תועול
דלת בפני לוויין. כלומר
אם תצריכהו למומחין
ימנע מלהלות אחד את
אחר כי יאמר אם יכפור
בזיוני יסורב אנה אמצא
מומחין שיבינו וירצאו
משפטי טוב לי שלא
להלות. ונמצא נמנע
מהלות. ואקשי' עליה
אי הכי דהודא קתני
במתניתין למה לי למיתא
ג' דיני ממונות וג'
בגלות וחבלות ואת
אפרת דהכי קתני
במתניתין מה הן דיני
ממונות גולות וחבלות
ותקין רבא לעולם תרתי
קתני כלומר כי דיני
ממונות בין הדורות
והלוואות בין דיני
(ממונות) גולות שלשה
מומחין בעינין. ואמאי
אשרו רבנן האידנא
בהודאות והלוואות אפי'
הדיוטות משום דרבי
חנינא. רב אחא בריה דרב
איקא אמר מדאורייתא
אפילו חד כשר שנאמר
בבבא בתבא שפוט עמיתך.
ומשום שוכני מדינות
בחס מומחין התקינו
ג'. אמר אי אפשר דלית
בהו חד דגמיר. וקיייל א'
כרב אחא בריה דרב איקא
דמדאורייתא חד והוא
ממתה וקבלה עלייהו
דיין דיני ממונות כדבעינן
למימר לקמ'.

(6) מובא בס' ד' רמ"ה.

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה
וחקירה צעדים וזממין כתיב צפרשת שופטים דיני
ממונות ודיני נפשות וי"ל למלך מקום לא היה מלכתינן דרישה
וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא צעדים וזממין אי לאו דכתיב

משפט אחד **שלא תעוול דלת**
בפני לוויין ב'. גזילות וחבלות
וכתובת אשה וירושות ומתנות ככולהו
נמי לא צעינן דרישה וחקירה כדי
שתעוול דלת בפני גולתינן ואם תאמר
מהאי טעמא לא ניציעי מומחין
בגזילות וחבלות כמו בהודאות והלוואות
יש לומר דלגבי מומחין לא שייך
למיחש ביה כמו זה דבשטא מועטת
אדם נמנע מלהלות לחזירו אם לא
ימנע דינין מומונע לגבות חובו
אבל גזילות וחבלות יודע הגולן שפירטי
הגול אחר המומחין עד שימנע
לדון עם הגולן ועי"ל בגזילות וחבלות
נמי בעו דרישה וחקירה ולא מנעטנין
אלא הודאות והלוואות והא דמוקי
צריש אחד דיני ממונות (לקמן דף ג' ב')
מתניתין למלכיה דרישה וחקירה
צדיני קנסות לגזו דווקא דיני קנסות
קאמר בגזילות וחבלות קרי להו נמי
קנסות דלאשכחן לקמן (דף ג' ב') גבי
שאלמלא הוא צטלו דיני קנסות
דמיידי בכל הנהו דבעי שלשה מומחין
מיהו כתובת אשה וירושות ומתנות
ונזקי שור צבור הוי ככלל הודאות
והלוואות וכל הנהו דמסקינן כחובו
(צ"ק דף ע"ד: פ"ד) לעדינן שלחתייהו
וגזינן אותה בצבל ולא צעי מומחין
ואם תאמר והא אשכחן צכמה דוכמין
שהיו דנין בצבל גזילות וחבלות
צ"כ דצ"ק (דף כ"א) גבי ההוא
גברא דזנה אפדנא אקילקלתא דיתמי

וחנן צישא (שם דף נ"ב) דתקע ליה לחצריה וכן צכמה מקומוט ויש
לומר דבכל הנהו אפשר דתקעו זה את זה ע"י דתפסי או דלומר
דאקבעיה לדינא צארך ישראל כדאיתא צסוף פרק קמא דצ"ק (דף
ט"ו) וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמינעו צי תרי ומחו
אהדי עד שמוקף אחד וגחול את חצירו כדי האי גוונא לא שכיח
ולא עבדינא שלחתייהו ור"מ והיאך הוי דנין דיני גזילות וצאחורו
נשך (צ"מ דף ס"א) היאך הוי דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגחול
קמא (דף ט"ד) הגולנים ומלוי צריצית שהחזירו ארץ מקבלין מהם וי"ל
דהא אמרינן צימי רבי נשנית משנה זו ופרשש דצינו את דווקא
צימיו ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולכ"י לא פריך דהתם
מכמה משניות אלא מצרייתות ששנאן רבי לרבי חייא': **אפ"ר** מעתה
שעו **א** ישראל. פירש צקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שאינו
מומחה כמומחה ולשון צ"ש שאתה נועל בו' אין מתיישב דלא ה"ל למימר
צ"ש אלא ה"ל למימר א"כ אתה בו' אלא משמע משלון צ"ש דמכא
נעילת דלת הוה פריך וה"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר
שעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתרו להמתנע צדין ואל

תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא"כ נעל ונתן ציד כלאמר
ונתן: **ועוד** שלשה שלשה צמה צי. איכא דוכתי דייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי בשר. פירש צקונטרס
דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ צלדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי אפשר**
דאית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח צזה צורר (לקמן דף ט"ב) דתנן זה פוסל דיניו של זה ופריך בגמרא כל כמיניה
דפסיל לדיינים ומשני צערכאות דסוריא ופירש שם צקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי צומן משניא עליהם
רביה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מני פסילי היינו דווקא צערכאות שנתמנו להיות דיינים: **ב"ש** דנפישו יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכאן הוה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד
דגמיר פריך צ"ש דנפיש לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **אפ"ר** אית דרשמואל. צה"ג פוסק
כשמואל אע"ג דרבי פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ט"ג) והא דלאמר צפרק צ' דכתובות (דף ט"ב) גבי ג' שצבו
לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל צצלמא צצירא
להו צקיום וצזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשני שדנו דיניהם דין מודה דקיום שטרות צג' כלאמר צחוקת הצמים
(צ"כ דף ט"ג) וכן הוה דלאמר צזה צורר (לקמן דף ט"ב) גבי אורייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו התם נמי ה"פ כשמואל
עצלמא צצירא להו צאודיתא וכתבו צהודאה בפני שנים צלא קנין וצזה אין הלכה כמותו כלאמר התם צפני שנים וקנו מיודו כותבין וצפני
שלשה כותבין ואפילו לא קנו מיודו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי וזממני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו צשור שזיק שור קאמר
דהא איתא צהודא (צ"כ דף ט"ד) גבי דגובין אותו בצבל ולא צעי מומחין אלא צשור שזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי דוכתא למימני ח"נ דלא
כ"כ"ע דקאמר (שם ט"ג) אף תם שחבל צבאדם משלם צנותר צ"ש ומיהו נראה דאיידי צכל עינן אף צשור שזיק שור דהא מוסק צהודא
(שם דף ט"ד) דהא דגובין צבבל נזקי שור צשור היינו דווקא נזקי שן ורגל נמועדין מתחלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועק צבבל:

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה
וחקירה צדיני נפשות דכתיב (דברים ג') ודרשת וחקרת הוא הדין
לדיני ממונות: **שלא תעוול דלת.** שימנעו מלהלות שמא יכפור והעדים
יטעו ולא תהא עדותן מכוננת ויפסיד. והכא נמי שמא לא ימנע

מומחין לכופו לדין: **אלא מעתה**
טעו. הדיקות צדיני ממונות לא
ישלמו כיון דברשות רבנן קא נחתי
הוה להו כמומחין וכל המומחה צ"כ
אם טעה פטור מנשלים כדלקמן
צאחד דיני ממונות (דף ט"ב) הא שאינו
מומחה חייב: **כל שכן שאתה נועל**
דלת. דקסבר דלמא טעו צי דינא
ופטרי ליה ומפסידנא: **אי הכי.**
צבהודאות והלוואות שלשה צעינן למה
ליה לרבי צצהו לאוקומה למתניתין
צמה הן קתני [ג':]: **סרטי קפני.** מלי
למימר דיני ממונות דהיינו הודאות
והלוואות צשלשה כל דהו וגזילות
וחבלות צג' מומחין ומשום דתלוקין
צדיניהן לא כלליניה צחד כללא:
ועוד. אי חדא קתני למה לי למימני
תרי זמני שלשה הכי איבעי למימני
דיני ממונות ספן גזילות וחבלות
צג': **סרטי קפני.** דולאי ג' צעינן
דעירוב פרשיות כתיב כאן ומיהו
צהדיקות סגי משום דרבי חנינא [סס]
והכי קאמר דיני ממונות דהיינו
הודאות והלוואות צשלשה הדיקות
וגזילות וחבלות צשלשה מומחין:
מדאורייתא חד נמי צש. צהודאה
והלוואה דכתיב תשפטו לשון יחד
ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין
ודאי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה
צבהודאות והלוואות לאו מדאורייתא
אלא מדרבנן: **גזירה משום יושבי**
קרנות. תגרין שאין צקיאין צטיב

דינין וצכה את החייב ויחייב את הזכאי: **דגמיר.** ששמע מחכמים
ומדדיין הלכות דין מלוה: **טעו לא ישלמו.** דהא צרשות נחתי
אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפישו יושבי קרנות.** דלא איכפת
להו למיגמר: **לרצא.** דלאמר מדאורייתא תלתא צעינן לית ליה
דשמואל דלאמר דיניהן דין: **ציס דין חלוף.** שעצרו על תקנת
הכמים: **היינו נזק היינו חבלות.** מאי קרי נזק ומאי קרי חבלות
הא נזק אחד מחמשה דברים של חבלות הוא [צ"כ דף ט"ג]: וליתני חבלות
ולא צעו נזק: **חאי נזק נמי היינו חבלות.** דשור תם שחבל אינו
משלם חלף חאי נזק וכיון דתנא חבלות אף חאי נזק צנתמע:
חבלות ממונא הוא דאפסחיה דמי'. חאי נזק קנסא הוא דקסמ:
שוריים אינם נוגחים ולא היה לצעלים לשמרו כל זמן שלא הועד
ולא צעי לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירצה
צשמירת שוריים: **פלגא נוקא ממונא.** צפרק ארבעה אצות (צ"כ דף
ט"ו) פליגי צה דקסבר סתם שוריים נגחיים הם ומדינא כולהו
צעי לשלומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דחס עליה:

שאינו
תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא"כ נעל ונתן ציד כלאמר
ונתן: **ועוד** שלשה שלשה צמה צי. איכא דוכתי דייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי בשר. פירש צקונטרס
דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ צלדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי אפשר**
דאית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח צזה צורר (לקמן דף ט"ב) דתנן זה פוסל דיניו של זה ופריך בגמרא כל כמיניה
דפסיל לדיינים ומשני צערכאות דסוריא ופירש שם צקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי צומן משניא עליהם
רביה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מני פסילי היינו דווקא צערכאות שנתמנו להיות דיינים: **ב"ש** דנפישו יושבי קרנות.
גם כאן פריך מכאן הוה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד
דגמיר פריך צ"ש דנפיש לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **אפ"ר** אית דרשמואל. צה"ג פוסק
כשמואל אע"ג דרבי פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ט"ג) והא דלאמר צפרק צ' דכתובות (דף ט"ב) גבי ג' שצבו
לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל צצלמא צצירא
להו צקיום וצזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשני שדנו דיניהם דין מודה דקיום שטרות צג' כלאמר צחוקת הצמים
(צ"כ דף ט"ג) וכן הוה דלאמר צזה צורר (לקמן דף ט"ב) גבי אורייתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל צצירא להו התם נמי ה"פ כשמואל
עצלמא צצירא להו צאודיתא וכתבו צהודאה בפני שנים צלא קנין וצזה אין הלכה כמותו כלאמר התם צפני שנים וקנו מיודו כותבין וצפני
שלשה כותבין ואפילו לא קנו מיודו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי וזממני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו צשור שזיק שור קאמר
דהא איתא צהודא (צ"כ דף ט"ד) גבי דגובין אותו בצבל ולא צעי מומחין אלא צשור שזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי דוכתא למימני ח"נ דלא
כ"כ"ע דקאמר (שם ט"ג) אף תם שחבל צבאדם משלם צנותר צ"ש ומיהו נראה דאיידי צכל עינן אף צשור שזיק שור דהא מוסק צהודא
(שם דף ט"ד) דהא דגובין צבבל נזקי שור צשור היינו דווקא נזקי שן ורגל נמועדין מתחלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועק צבבל: